

1924 წლის აჯანყება: შედეგები და შეფასება

XX საუკუნის 20-იანი წლები ურთულესია საქართველოს ისტორიაში: ქვეყანა კვლავ მოექცა მსოფლიო პოლიტიკის განმსაზღვრელი სახელმწიფოების გეოპოლიტიკური დაპირისპირებების არეალში, ერთმანეთს ენაცვლებოდა რუსეთის, თურქეთის, გერმანიის, დიდი ბრიტანეთის ინტერესები. სწორედ ამ რაკურსით, მსოფლიო პოლიტიკის კონტექსტში, რეგიონით დაინტერესებული დიდი სახელმწიფოების კავკასიური პოლიტიკის ფონზე გავაანალიზებთ ისტორიის ეს მონაკვეთი და ქართველი ხალხის ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის.

რუსეთის საგარეო პოლიტიკაში საქართველოსადმი დამოკიდებულებას განსაზღვრავდა იმპერიული გაფართოების ფაქტორი: ქვეყნის დაპყრობამ XIX საუკუნეში საეტაპო როლი შეასრულა იმპერიის ისტორიაში, იგი იქცა ერთგვარ პლაცდარმად სამხრეთ კავკასიასა და შემდგომ შუა აზიაში ექსპანსიისათვის [1, 6]. მსოფლიოში მიმდინარე პოლიტიკური პროცესების (რომანოვების იმპერიის დაშლა, ბრესტ-ლიტოვსკის საზავო ხელშეკრულება და მისი თანმდევი დიპლომატიური კამპანია, პირველ მსოფლიო ომში გერმანიისა და მისი ბლოკი სახელმწიფოების კაპიტულაცია) შედეგად ჩვენი ქვეყნის ტერიტორია დიდ სახელმწიფოთა (რუსეთი, თურქეთი, გერმანია, დიდი ბრიტანეთი) პოლიტიკური და სამხედრო დაპირისპირების ობიექტი გახდა. 1917 წლამდე საქართველო რომანოვების იმპერიის ნაწილი იყო და დამოუკიდებელ საგარეო-პოლიტიკურ ფუნქციას არ ასრულებდა. დამოუკიდებლობის ხანმოკლე (1918-1921 წწ.) პერიოდი ურთულესი იყო გეოპოლიტიკური გამონვევების წინაშე მდგარი ქართველი ხალხისათვის: საბჭოთა რუსეთისა და გერმანიის, ხოლო, შემდგომში, საბჭოთა რუსეთისა და თურქეთის საზავო და სახელშეკრულებო მოლაპარაკებების შედეგად ქვეყანამ ტერიტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილი დაკარგა. რუსეთის საგარეო პოლიტიკისათვის XX საუკუნის 20-იან წლებში საქართველოს კვლავ დაპყრობა და შენარჩუნება ისევ პრიორიტეტუ-

ლი აღმოჩნდა. წარმოდგენილ ნაშრომში განხილული და გაანალიზებულია რუსეთის ოკუპაციის პირველი წლები, ქართველი ხალხის 1924 წლის აჯანყება, შედეგები და შეფასება ქართულ ისტორიოგრაფიაში. საკითხის აქტუალობას ისიც განაპირობებს, რომ დღესაც ქვეყნის უსაფრთხოების ერთ-ერთი უმთავრეს გამოწვევას რუსეთი წარმოადგენს, რომელსაც, როგორც მსოფლიო პოლიტიკის განმსაზღვრელ ერთ-ერთ სახელმწიფოს, გააჩნდა და დღემდე გააჩნია ტრადიციული ინტერესები.

1924 წლის აჯანყების განხილვამდე უნდა გავანალიზოთ მსოფლიო პოლიტიკაში შექმნილი რეალობა: საბჭოთა რუსეთის მდგომარეობა საგარეო და საშინაო პოლიტიკაში მისთვის სასარგებლოდ შეიცვალა, 1920 წლიდან დაიწყო დასავლეთთან ტრადიციული საგარეო პოლიტიკის გატარება. მართებულად შენიშნავს ჰენრი კისინჯერი: „გადარჩენა ამ ეტაპის უპირველესი ამოცანა იყო, ხოლო თანაარსებობა – ტაქტიკა“ [2, 338]. საბჭოთა რუსეთი ომებისა და რევოლუციებისაგან თავისუფალი აღმოჩნდა, მაგრამ ამისათვის გადაიხდა რუსი მეფეების მიერ დაპყრობილი ბალტიის, ფინეთის, პოლონეთის, ბესარაბიის და თურქეთის მიმდებარე ტერიტორიებით. დიპლომატიური ურთიერთობა დამყარდა გერმანიასთან, იტალიასთან, პოლონეთთან, ბალტიის ქვეყნებთან, თურქეთთან, სპარსეთთან. 1924 წელს დიდმა ბრიტანეთმა და საფრანგეთმაც აღიარეს რუსეთის საბჭოთა ხელისუფლება. პარალელურად, 1920 წელს ბოლშევიკებმა დაასრულეს სამოქალაქო ომი. ჯერ კიდევ 1918 წლის 6 ივლისიდან რუსეთში, კომუნისტური პარტიის გარდა აიკრძალა ყველა პარტია და 5 სექტემბერს გამოიცა დადგენილება „წითელი ტერორის“ შესახებ, დაუნდობელი ბრძოლა გამოცხადდა კლასობრივი მტრის – არისტოკრატიის, სამღვდელთა, ინტელიგენციის, მშრომელი გლეხობის წინააღმდეგ. 1920 წლისათვის რუსეთი ერთპარტიული ქვეყანა გახდა. ახლად შექმნილი ტოტალიტარული სახელმწიფოს უმთავრესი საყრდენი, კომუნისტური პარტია, აკონტროლებდა ხელისუფლების სამივე შტოს: საკანონმდებლოს, აღმასრულებელს და სასამართლოს. კომუნისტური პარტია, როგორც პოლიტიკური ავტორიტეტის წყარო კომუნისტურ სახელმწიფოში, მთავრობასა და ყველა სხვა ინსტიტუტში წამყვანი და ხელმძღვანელი ძალა გახდა.

გასაბჭოების შემდეგ იგივე საქართველოშიც განხორციელდა: აიკრძალა ყველა პოლიტიკური პარტია კომუნისტურის გარდა, სხვა

პარტიების წარმომადგენლებს „მავნე ელემენტების“ ბრალდებით აპატიმრებდნენ. 1921-1922 წლებში სამი ათასამდე ადამიანი დააპატიმრეს [3, 178]. თუკი 1918-1920 წლებში საქართველოს სახელმწიფოებრივმა დამოუკიდებლობამ იხსნა ქართველი ხალხი „წითელი ტერორისაგან“, 1921 წელს ქვეყნის ანექსიითა და დამოუკიდებლობის დაკარგვით ეს საფრთხე რეალური გახდა. მსოფლიო ისტორია სავსეა მაგალითებით, როცა ყოფილი „ჩაგრული არარაობები“ ძალაუფლების დაუფლებისთანავე თავად ქმნიან ახალ, მჩაგვრელ ელიტას. ბოლშევიკური ელიტა ამის თვალსაჩინო მაგალითს წარმოადგენდა [3, 203]. თავისუფლების დაპირებით ხელისუფლების სათავეში მოსულმა კომუნისტებმა თავად გაანადგურეს პოლიტიკური თავისუფლებაც და სიტყვის თავისუფლებაც. საბჭოთა რუსეთის სამხედრო-საუკუპაციო რეჟიმმა შელახა ქართველი ხალხის ეროვნული ღირსება, დაარბია საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია, უმძიმეს მდგომარეობაში ჩააგდო ყველა სოციალური ფენა. შესაბამისად, ქართველი ხალხის უკმაყოფილება დღითიდღე იზრდებოდა. ამგვარი საგარეო და საშინაო პოლიტიკური ვითარების ფონზე აჯანყების მოწყობა რისკებთან იყო დაკავშირებული: მსოფლიო პოლიტიკაში საქართველოს საკითხი, 1918-1921 წლების მსგავსად, კვლავ რუსეთის ფაქტორიდან გამომდინარე განიხილებოდა და ევროპული სახელმწიფოების მხრიდან დახმარება კითხვის ნიშნის ქვეშ იდგა. დახმარების გარეშე, მხოლოდ საკუთარი ძალებით საბჭოთა რუსეთის დამარცხება სათუო იყო.

საქართველოს მთავრობის ემიგრაციაში წასვლის მიუხედავად ქვეყანაში ანტისაბჭოთა განწყობა არ შენელებულა. საბჭოთა ხელისუფლების ძალდატანებით დამყარებისთანავე დაიწყო ბრძოლა ბოლშევიკური რეჟიმის წინააღმდეგ, რაც საპროტესტო აქციებსა და მანიფესტაციებში გამოიხატებოდა. ლოკალური ხასიათის შეიარაღებული გამოსვლები სვანეთში, ხევსურეთსა და გურიაში დამარცხდა; ემიგრაციაში მყოფი მთავრობა მემორანდუმებით მიმართავდა ერთა ლიგას, თუმცა ერთა ლიგის რეზოლუციები მხოლოდ მორალურ თანადგომას გამოხატავდა; წარუმატებელი აღმოჩნდა მცდელობაც საერთაშორისო კონფერენციებზე მიეღოთ ქვეყნისათვის სასარგებლო შედეგი: გენუის საერთაშორისო კონფერენციაზე არც დაუშვეს საქართველოს ყოფილი მთავრობის წარმომადგენლები. ქართულმა პოლიტიკურმა ემიგრაციამ საფრანგეთში ჩასვლისთანავე წამოჭრა აჯანყების მოწყობის იდეა. 1922 წელს შეიარაღებული გამოსვლის მომზადების მიზ-

ნით შეიქმნა ანტისაბჭოთა პარტიების – სოციალ-დემოკრატების, ეროვნულ-დემოკრატების, სოციალისტ-ფედერალისტების, სოციალისტ-რევოლუციონერების და დამოუკიდებელ სოციალ-დემოკრატების ბლოკი – „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“. აჯანყება იგეგმებოდა 1923 წლის 26 მაისს, მაგრამ ჩაიშალა, რადგანაც დააპატიმრეს „სამხედრო ცენტრის“ შემადგენლობა და დახვრიტეს ქართული მხედრობის თვალსაჩინო წარმომადგენლები: კოტე აფხაზი, ალ. ანდრონიკაშვილი და სხვები. ასევე გადაიდო 1924 წლის თებერვლისათვის დაგეგმილი გამოსვლაც, მიზეზი სახსრების უქონლობა და აქტიური მონაწილეების დაპატიმრება იყო. შემდეგ აჯანყების დაწყება 17 აგვისტოსათვის გადაწყდა, თუმცა ესეც ჩაიშალა, რადგან საგანგებო კომისიისათვის ცნობილი გახდა მისი თარიღი. საბჭოთა ხელისუფლებამ მიიღო ზომები თბილისის გასამაგრებლად: აკრძალა გასვლა და შემოსვლა, შემოიღო ქუჩებში საღამოს პატრულირება, დაიწყო საექვო სამხედრო პირების დაპატიმრება. დამკომის ხელმძღვანელებს შორისაც აზრთა სხვადასხვაობა გაჩნდა, მთავარსარდალი ს. ჭავჭავაძე თვლიდა, რომ გამოსვლა შეუძლებელი ხდებოდა, მაგრამ ი. ჯავახიშვილი (თავმჯდომარის მოადგილე) გადაჭრით მოითხოვდა აჯანყებას და მთავარსარდლის გადაყენებაც მოითხოვა. გადაწყდა აჯანყება დაეწყოთ 29 აგვისტოს. საყურადღებოა, რომ საქართველოს ყოფილი მთავრობის წევრები სიფრთხილეს იჩენდნენ შეიარაღებული გამოსვლის მონყობის საკითხში, ნოე ჟორდანიას წერდა: „თუ საქართველოში ხალხი, ორგანიზაციები დაადგენენ ავჯანყდეთ, ჩვენ იძულებული ვიქნებით დავებმართოთ, რაც შეგვეძლება. უნდა ვემზადდეთ, მაგრამ საერთო გამოსვლა საერთაშორისო მდგომარეობას უნდა დაუუკავშოროთ“ [4, 287]. ილუზიად მიაჩნდა შეიარაღებული აჯანყების გზით საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა ა. ჩხენკელს [5, 12-18]. სიტუაციას რეალურად აფასებდა ექვთიმე თაყაიშვილი: „აქ სულ სულისკვეთებაზე ლაპარაკობენ, მაგრამ ამით რომ ვერ მოერევიან მტერს? ჩვენში საერთაშორისო მდგომარეობა არ იციან, ჭურში არიან. არც იარაღი აქვთ, არც სურსათი, არც წამალი და მაინც უნდა ავჯანყდეთ! შეიძლება ხალხი ჩავარდეს სასოწარკვეთილებლაში. მაგრამ ჩვენ მაინც არ უნდა ვურჩიოთ აჯანყება ახლანდელ პირობებში“ [4, 287].

საგანგებო კომისია წინასწარ იყო ინფორმირებული აჯანყების სამზადისის შესახებ, შესაბამისად, ყველა ზომა მიიღო ძირშივე ჩასახ-

შობად. სამხედრო თვალსაზრისით მარცხისათვის განწირული აჯანყება, მიუხედავად აზრთა სხვადასხვაობისა, მაინც დაიწყო, რასაც შედეგად მასშტაბური მსხვერპლი მოჰყვა. აჯანყების ხელმძღვანელებს პარიზიდან ატყობინებდნენ ევროპაში შექმნილ ხელსაყრელ საგარეო პოლიტიკურ სიტუაციაზე და ჰპირდებოდნენ საერთაშორისო მხარდაჭერას. ვერც აზერბაიჯანსა და ჩრდილო კავკასიაში მოხერხდა აჯანყების გავრცელება. მხოლოდ ერთი პოლიტიკური მიზანი იქნა მიღწეული: საქართველოს საკითხი კვლავ აღმოჩნდა საერთაშორისო პოლიტიკის ყურადღების ცენტრში [6, 418], თუმცა, მხოლოდ ცოტა ხნით: 1924 წელს საბჭოთა კავშირთან დიპლომატიური ურთიერთობის დამყარების შედეგად ლონდონში გაუქმდა საქართველოს ლეგაცია; 1932 წლის საფრანგეთისა და საბჭოთა კავშირის ხელშეკრულების მეხუთე მუხლი უშუალოდ ეხებოდა საქართველოს დელეგაციის მოღვაწეობას პარიზში: „ხელშეკრულების დამდებ მხარეთაგან თითოეული მოვალეობას იღებს, არ შექმნას, მფარველობა არ გაუწიოს, არ შეაიარალოს, ფულით არ დაეხმაროს და ბინადრობის ნება არ მისცეს თავის ტერიტორიაზე არც სამხედრო ორგანიზაციებს, რომელთაც საგნად ექნებათ მეორე მხარის წინააღმდეგ შეიარაღებული ბრძოლა, არც ისეთ ორგანიზაციებს, რომელნიც მთლად მის ტერიტორიების ან მათი ნაწილების მთავრობის სახელს ან წარმომადგენლობას იჩემებენ“ [7, 639]. 1933 წელს, ხელშეკრულების რატიფიცირებით, პარიზშიც გაუქმდა საქართველოს ლეგაცია.

აჯანყების დამარცხება განაპირობა მიზეზთა ერთობლიობამ:

1. საბჭოთა მხარე წინასწარ იყო ინფორმირებული აჯანყების გეგმების, მონაწილეების, შეიარაღების ხარისხის შესახებ. დაგეგმილი დროის რამდენჯერმე გადადება ამის დამადასტურებელია;

2. გადაჭარბებული მოლოდინი ჰქონდათ ევროპის მხრიდან; რეალურად არ იყო აღქმული საერთაშორისო ვითარება, ევროპული სახელმწიფოების დამოკიდებულება რუსეთისადმი და საქართველოსადმი. ირაკლი წერეთელი აღნიშნავდა: „რუსეთთან შეიარაღებულ კონფლიქტში ევროპის დახმარების იმედი უნიადაგო იყო“ [4, 293].

3. აჯანყების ბედი გადანყვიტა თბილისზე წარუმატებელმა შეტევამ, უფრო სწორად, შეტევის შეუძლებლობამ ხელისუფლების მიერ მისი გამაგრება-დაცვის გამო;

4. არ იყო სათანადოდ ორგანიზებული, ერთი დღით ადრე ქვათურაში შეარაღებულმა გამოსვლამ ზეგავლენა მოახდინა აჯანყება-

ზე; მონაწილეთაგან უმრავლესობა გამოუცდელი იყო, არ ჰქონდათ საკმარისი იარაღი; რაოდენობრივადაც მცირერიცხოვანი იყვნენ.

საბჭოთა ხელისუფლებამ საკუთარი მიზნებისათვის გამოიყენა არასათანადოდ ორგანიზებული აჯანყება. გმირული, მაგრამ არაკოორდინირებული ბრძოლების შემდეგ იგი ადვილად ჩაახშეს. საქართველოში გაგრძელდა „ნითელი ტერორი“. 1924 წლის აჯანყება ჩვენი ქვეყნის ისტორიის საბედისწერო მოვლენად შეიძლება მივიჩნიოთ. მისი დამარცხებით, ერთი მხრივ, შეწყდა ხანგრძლივი ვადით საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძოლა, ხოლო, მეორე მხრივ, გაგრძელდა სასტიკი რეპრესიები. აჯანყების პირველსავე დღეს დახვრიტეს ადრე დაპატიმრებული 24 პოლიტიკური პატიმარი, თბილისში დახვრიტეს 36, სიღნაღის მაზრაში – 21, თელავის მაზრაში – 16, შორაპნის მაზრაში – 31, სამეგრელოში – 451, ჭიათურაში ვაგონებში ჩაყარეს ამბოხის მონაწილე და არამონაწილე მოქალაქეები და სადგურ ყვირილასთან ჩაცხრილეს ვაგონებში გამომწყვდეული 95 ადამიანი [4, 292]. რეპრესიების შედეგად განადგურდა ქართველი ერის ელიტარული ნაწილი: თავადაზნაურობა, სამღვდელოება, პროგრესული ინტელიგენცია, შეძლებული გლეხობა – მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელსაც უნდა უზრუნველყო ქვეყნის შემდგომი პროგრესული განვითარება. დამარცხების გამო ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია პასუხისმგებლობას არ გაუბოდა, თვლიდა რომ უნდა სცოდნოდა: „კავკასიის მასშტაბით არ მოხდებოდა გამოსვლა, არც უცხოეთიდან იქნებოდა დახმარება, ამიტომ ემიგრაციას უნდა ეთხოვა დამკომისათვის შეჩერებულიყო“ [4, 291]. არაერთგვაროვანი იყო ემიგრაციის დამოკიდებულება: ნაწილი მხარს უჭერდა, აქეზებდა საქართველოში არსებულ ძალებს ებრძოლათ საბჭოთა რეჟიმის წინააღმდეგ, თუმცა, ემიგრანტთა მხარდაჭერა მორალურ და პროპაგანდისტულ ჩარჩოებს ვერ სცილდებოდა [4, 292].

არაერთგვაროვანი იყო აჯანყების შეფასებაც: საქართველოს ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ შეიარაღებული გამოსვლა მცირერიცხოვანი ბანდის მიერ მოწყობილ შეთქმულებად, ავანტიურად გამოაცხადა; ხოლო, ემიგრანტულმა ისტორიოგრაფიამ 20-იანი წლების ქართული ეროვნული მოძრაობის აპოგეად შეაფასა. XX საუკუნის 90-იან წლებში ცენზურის მოხსნამ და არქივების გახსნამ ბევრი, მანამდე უცნობი, დეტალი წარმოაჩინა, გამოქვეყნდა შრომები, რომ-

ლებშიც აჯანყება საერთო-სახალხო მოვლენად არის მიჩნეული, მონა-ნილები – ეროვნულ გამრებად და სამშობლოსათვის თავდადებულ მამულიშვილებად. მოგვიანებით, კვლავ დაიწყო ბოლშევიკურ-კომუ-ნისტური შეფასების რეანიმაცია [8, 4].

ქართველ მეცნიერთა შორის არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა, როგორც აჯანყებასთან დაკავშირებულ ცალკეულ კონკრეტულ სა-კითხებზე, ასევე, ზოგადად შეფასებაზე. მ. ბახტაძე თანამედროვე ქართულ ისტორიოგრაფიაში არსებულ მოსაზრებებს სამ ჯგუფად ყოფს: პირველ ჯგუფში იმ მეცნიერთა მოსაზრებებია, რომელთა აზ-რით, მარცხის მიუხედავად აჯანყება იყო გამრული მოვლენა ეროვ-ნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობაში და წარუშლელი კვალი და-ტოვა ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში; მეორე ჯგუფში იმ მეცნიერთა მო-საზრებებია, რომლებიც ყურადღებას ამახვილებენ აჯანყების უარყო-ფით შედეგებსა და ვითარების გაუარესებაზე; მესამე ჯგუფში მეცნი-ერთა მოსაზრებებია, რომლებიც აჯანყებას საბჭოთა ხელისუფლების მიერ ინსპირირებულად თვლიან [9, 5]. რადგანაც საკვლევი თემის ძი-რითადი არსი აჯანყების შედეგების გაანალიზებაა, ამიტომ მიზანშე-წონილად მიმაჩნია გავიზიარო ბოლო პერიოდში გავრცელებული შე-ფასება: „1924 წლის აჯანყება პროვოცირებული იყო კომუნისტური ხელისუფლების მიერ, რათა ერთხელ და სამუდამოდ გასწორებოდნენ არაკომუნისტურ ოპოზიციას, დაენერგათ ქვეყანაში „შიშის სინდრო-მი“, დაეშინებინათ ინტელიგენცია და მოსახლეობის პატრიოტულად განწყობილი ნაწილი, უზრუნველყვით პირობები კომუნისტურ მიზან-დასახულობათა განსახორციელებლად“ [4, 293]. შეიარაღებული გა-მოსვლის ჩახშობის შემდეგ ქვეყანაში განვითარებული პოლიტიკური მოვლენები ამის ცალსახა დადასტურებას წარმოადგენს. აჯანყებით დასრულდა საქართველოში ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრა-ობის ერთი ეტაპი. საქართველოს ბედი კვლავ დიდმა პოლიტიკამ გან-საზღვრა.

1924 წლის აჯანყება, რომლის მიზანიც საბჭოთა ოკუპაციისაგან ქვეყნის გათავისუფლება და დემოკრატიული რესპუბლიკის აღდგენა იყო, წარმოადგენდა მასშტაბურ შეიარაღებულ გამოსვლას საქარ-თველოში. მონაწილეებს სწამდათ, რომ მართალი საქმისათვის, სამ-შობლოს დამოუკიდებლობისა და თავისუფლებისათვის იბრძოდნენ. აჯანყების გზით მიზნის მიღწევა ყოველთვის დიდ რისკებთან არის დაკავშირებული. აჯანყების ხელმძღვანელები ორი უკიდურესობის

წინაშე აღმოჩნდნენ: ან საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძოლა უნდა შეენწყვიტათ, ან ბოლომდე ებრძოლათ და თუ ვერ გაიმარჯვებდნენ, პირნათლად მოეხადათ ვალი ერისა და ქვეყნის წინაშე. მათ მეორე გზა აირჩიეს [8, 225]. თუმცა, ეს მეორე გზა მარცხისათვის იყო განწირული და შესაბამისად, მისი შედეგებიც დამანგრეველი იყო ქართველი ხალხისათვის. აჯანყების მონაწილე, შემდგომ ემიგრაციაში მყოფი, სიმონ გოგიბერიძე წერდა: „განმათავისუფლებელი ბრძოლისათვის საჭიროა წარსულის გაშუქება. საჭიროა ვიცოდეთ. შეგვეძლო თუ არა დამოუკიდებლობის შენარჩუნება, ან მივიღეთ თუ არა ყოველივე ზომები იმისათვის, რომ ის ენერგია, რომლის გამოცემა მაშინ საქართველოს შეეძლო, დროზედ და ხეირიანად გამოგვეყენებინა? სამწუხაროდ ამ კითხვებზე პასუხის გაცემა მეტისმეტად ძნელია იმ თაობისათვის, რომელიც წარსული მოვლენების მონაწილე იყო; დღეს კი, განსაკუთრებით უცხოეთში, ყველა თავისი საკუთარი საზომით უდგება ჩვენს წარსულს. ყველა ცდილობს თავისი პირადი წარსული სინათლის შუქით მოჰფინოს და ყოველივე ნაკლი მონინააღმდეგე პარტიას ან პიროვნებას დააბრალოს. საკითხის ასეთი მიდგომა ინვესს ფაქტების დამახინჯებას, მოვლენების გაუგებრობას, პიროვნებათა და პარტიათა შორის, ერთობის მაგივრად, შუღლსა და შეხლა-შემოხლას. ყოველივე ეს მავნებელია არა მარტო წარსულის სინამდვილის აღდგენისათვის, არამედ, და რაც უმთავრესია, მომავალი ბრძოლისათვის“ [10, 5-6].

მსოფლიო პოლიტიკის კონტექსტში, მსოფლიო პოლიტიკის განმსაზღვრელი სახელმწიფოების კავკასიური პოლიტიკის ფონზე, XX საუკუნის 20-იან წლებში მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესების გაანალიზება აუცილებელია, განსაკუთრებით დღეს, როცა ჩვენი ქვეყანა უამრავი გამოწვევების წინაშე დგას [11, 119]. პოლიტიკური მოვლენების, მისი შედეგების შეფასება, ისტორიული წარსულის ობიექტური ანალიზი დაგვეხმარება პოლიტიკური გარემოს რეალურ აღქმასა და მართებული პოლიტიკური ნაბიჯების გადადგმაში.

დამონმებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. თორნიკე შარაშენიძე, საქართველოს ადგილი რუსეთის საგარეო პოლიტიკაში, საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის ფონდი, 2016.
2. ჰენრი კისინჯერი, დიპლომატია, თბილისი, 2021.
3. რევაზ გაჩეჩილაძე, საქართველო მსოფლიო კონტექსტში, თბილისი, 2017.
4. საქართველოს ისტორია, ოთხ ტომად (უძველესი დროიდან XX საუკუნის ბოლომდე), ტ. IV, თბილისი, 2012.
5. Georgian Archive. Harvard University, Reel 99, box 24.
6. ქართული დიპლომატიის ისტორიის ნარკვევები, II ნაკვეთი, თბილისი, 1998.
7. Документы внешней политики СССР, т. XV, Москва, 1969.
8. ლევან ჯიქია, 1924 წლის აჯანყება დასავლეთ საქართველოში, სადოქტორო ნაშრომი, თბილისი, 2012.
9. მიხეილ ბახტაძე, 1924 წლის აჯანყების შეფასება თანამედროვე ქართულ ისტორიოგრაფიაში, https://www.tsu.ge/data/image_db_innova/1924ajankeba.pdf
10. სიმონ გოგიბერიძე, ბრძოლა სამშობლოსათვის, თბილისი, 1991
11. ირმა გოგოლიძე, საქართველო მსოფლიო პოლიტიკის კონტექსტში (ბათუმის ოლქის მაგალითზე), VII საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის „ენა და კულტურა“ შრომები, ქუთაისი, 2022. <https://doi.org/10.52340/lac.2022.781>

Irma Gogolidze

Doctor of History, Technical University of Georgia, assistant professor of the faculty of Law and International Relations

The Revolt of 1924: Results and Assessment

Summary

The presented paper analyzes the most difficult part of Georgian history and the struggle of the Georgian people for independence in the context of world politics, against the background of the Caucasian policy of the great powers interested in the region. The paper discusses the first years of Russian occupation, the 1924 revolt, its results and assessment in Georgian historiography. In world politics, the issue of Georgia, like the years 1918-1921, was still considered based on the Russian factor, and help from European states was under question. The Soviet government used the poorly organized uprising for its own purposes. The 1924 uprising, the goal of which was to liberate the country from soviet occupation and restore the democratic republic, was a large-scale armed uprising in Georgia. The participants of the uprising believed that they were fighting for the right cause, for the independence and freedom of the motherland. With the defeat of the rebellion, the struggle for the restoration of Georgia's independence was stopped for a long time, and brutal repressions continued.